

Օգտագործված գրականություն

- 1. Ա. Մ. Մակարյան, Երգիծական ստեղծագործություն, Եր., 1957թ.:
 - 2. Ս. Էլոյան, Ժամանակակից հայերենի բառային ոճաբանություն, Եր., 1989թ.:
 - 3. Էդ. Ջրբաշյան, Գրականության տեսություն, Եր., 1980թ.:
 - 4. Հովհ. Շիրազ, «Թոնդրակեցիները», Եր., 2015թ.:
- ՀՏԴ 809.198.1

Հայոց լեզու
Հասմիկ Ղազարյան,
բ.գ.թ., դոցենտ, ակ. Ս. Աբրահամյանի անվան հայոց լեզվի ամբիոն
E-mail: Hasmik.ghazaryan@mail.ru

**ԳՈՅԱԿԱՆԻ ԹՎԻ ՔԵՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԻ
ՉՈՒԳԱՂԿԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԱՅԵՐԵՆՈՒՄ, ՌՈՒՍԵՐԵՆՈՒՄ, ԱՆԳԼԵՐԵՆՈՒՄ**

Սույն հոդվածի սահմաններում, զուգադրելով գոյականի թվի քերականական կարգը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքի պատմական ճյուղավորում հանդիսացող ժամանակակից հայերենում, ռուսերենում և անգլերենում, փորձել ենք նշված քերականական կարգը ներկայացնել ըստ արտահայտության և բովանդակության դիսկրիմինացիայի ունեցած ընդհանրությունների և տարբերությունների: Երեք լեզուների ժամանակակից շրջանների զուգադրական ուսումնասիրությունը ցույց է տվել, որ այդ լեզուներում գոյականի թվակարգը կարող է արտահայտվել մասնիկավորմամբ /հայերենում, ռուսերենում, անգլերենում/, ներքին թեքմամբ /ռուսերենում, անգլերենում/, շեշտի տեղափոխությամբ և տարարմատությամբ /ռուսերենում/:

Բանալի բառեր՝ եզակի թիվ, հոգնակի թիվ, մենիմաստ մասնիկ, բազմիմաստ մասնիկ, զուգադրական մեթոդ, տիպաբանություն, գոյական, թիվ, քերականական կարգեր, քերականական ձև, մասնիկավորում:

Асмик Газарян,
к.ф.н., доцент,
кафедра армянского языка им. академика С. Абрамяна

**СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ КАТЕГОРИИ ЧИСЛА СУЩЕСТВИТЕЛЬНОГО В СОВРЕМЕННОМ
АРМЯНСКОМ, РУССКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ**

В рамках данной статьи автор проводит сопоставительный анализ категории числа существительного в современном армянском, русском и английском языках, являющихся историческим ответвлением индоевропейской семьи, пытается представить сходство и различие указанных грамматических категорий в плане выразительности и смысла. Сопоставительный анализ современных трех языков показал, что грамматическая категория числа существительного может быть выражена аффиксацией /в русском, английском, армянском /, внутренней флексией /в русском, английском/, перемещением ударения и суплетивной формой /в русском/.

Ключевые слова – единственное число, множественное число, однозначный аффикс, многозначный аффикс, сопоставительный метод, типология, существительное, число, грамматические категории, грамматическая форма, аффиксация.

Hasmik Ghazaryan,
Ph.D., Associate Professor,
Chair of Armenian Language after Academician S. Abrahamyan

**COMPARATIVE STUDY OF THE CATEGORY OF NUMBER OF THE NOUN IN MODERN ARMENIAN, RUSSIAN
AND ENGLISH**

The article compares the category of number in related Indo-European languages- Modern Armenian, Russian and English. This is an attempt to present similarities and differences of the grammatical category focusing on their expressiveness and meaning. Comparative study of the modern period of the three languages shows that the category of number of the noun may be expressed through partialization/in Armenian, Russian, English/, internal flexion/Russian and English/, shift of stress and suppletivism/in Russian/.

Keywords- singular, monosemantic, research, article, report, digest, soil study, knitting, craftsmanship, population, way of living, ritual.

Լեզուների զուգադրական-տիպաբանական ուսումնասիրությունը լեզվաբանական ուսումնասիրության կարևոր ուղղություններից է: Այն բավականին հետաքրքիր է թե՛ ձևաբանական և թե՛ գործառնական տեսանկյուններից, քանի որ հնարավորություն է տալիս առավել խորությամբ ուսումնասիրելու տարբեր լեզուների ընդհանրություններն ու տարբերությունները և կատարելու ընդհանուր եզրահանգումներ զուգադրված լեզուների կառուցվածքների վերաբերյալ:

Սույն հոդվածի սահմաններում, իբրև գուգադրման հիմունք ընտրել ենք թվի քերականական կարգը: Ջուգադրելով թվակարգի հակադրության երկու եզրերի արտահայտության միջոցները ժամանակակից հայերենում, ռուսերենում և անգլերենում՝ փորձել ենք նշված քերականական կարգը ներկայացնել ըստ արտահայտության և բովանդակության դիտվածքներում ունեցած տարբերությունների և ընդհանրությունների, ըստ տիպաբանական առանձնահատկությունների:

<<Չկա մի լեզու, որը քերականական որևէ միջոց չունենա թվի քերականական կարգն արտահայտելու համար: Դա բացատրվում է նրանով, որ առարկաների քանակային հարաբերության հայեցակետը անհրաժեշտ տարր է իրականության ընկալման և դատողության ձևավորման մեջ: Հասկացական ամեն մի կարգ քերականական արտահայտության կարիք չունի.: Մակայն թվի իմացական կարգը քերականական արտահայտություն ունի թեկուզ և օժանդակ բառերի գործածությամբ: Ահա թե ինչու թվակարգը լեզուներում համեմատաբար մեծ տարածում գտած կարգերից է>>:¹ Ընդհանրապես, քերականական թվի առաջացումը կապված է հաշվելու կարողության զարգացման հետ: Այն ենթադրում է միատեսակ առարկաների տարբերակում՝ ըստ քանակական հատկանիշի, որն էլ տարբեր լեզուներում արտահայտվում է հակադրության տարբեր եզրերով: Այսպես՝ ժամանակակից լեզուների մեծ մասում թվի քերականական կարգը արտահայտվում է երկեզր հակադրությամբ՝ եզակի-հոգնակի: Բայց և կան լեզուներ /հին հունարենը, հին հնդկերենը, արաբերենը/, որոնցում թվակարգն արտահայտվում է եռեզր հակադրությամբ՝ եզակի-երկակի-հոգնակի: Կան լեզուներ էլ, որոնք ներկայանում են եզակի-երկակի-եռակի-քառակի-հոգնակի հակադրությամբ: Այդպես են, օրինակ, միկրոնեզյան լեզուները:²

Թվի քերականական կարգը, իր արտահայտած իմաստով ընդհանուր լինելով գրեթե բոլոր լեզուներում, տարբեր է իր դրսևորումներով: Օրինակ՝ որոշ լեզուներում քերականական թիվն արտահայտվում է քանակ ցույց տվող բառերով առանց գոյական անվան փոփոխության / օր. դասական տիբեթերենում/, որոշ լեզուներում արտահայտվում է ներքին թեքմամբ /օր. արաբերենում/, ուրիշ լեզուներում՝ օժանդակ բառերով /օր. չինարենում/, բառի կամ նրա մի մասի կրկնությամբ /օր. ճապոներենում/ և կամ քանակային հարաբերություն ցույց տվող վերջավորություններով /օր. հայերենում/: Բոլոր այդ միջոցներն էլ ծառայում են մի նպատակի՝ արտահայտել առարկաների քանակային հատկանիշ:³

Ջուգադրվող երեք լեզուներն էլ, ունենալով հնդեվրոպական ծագում և պահպանելով նախալեզվին բնորոշ որոշ տարրեր, իրենց պատմական զարգացման ընթացքում ենթարկվել են համակարգային փոփոխությունների, որոնք էլ ազդել են նաև կառուցատիպի փոփոխության վրա: <<Հնդեվրոպական լեզուն ունեցել է որոշակի թեքական-համադրական կառուցվածք. մեկ վերջավորությունն ի վիճակի է եղել արտահայտելու մեկից ավելի քերակարգային իմաստներ, եզակին, երկակին և հոգնակին միևնույն իմաստների արտահայտության համար ունեցել են տարբեր վերջավորություններ, հաճախակի տեղի է ունեցել հիմքի և վերջավորության սահմանային տարրերի ձուլում /ֆուզիա /: Մակայն քերականական զանազան մասնիկների գործածությունը առաջացրել է կցականության և վերլուծականության տարրեր, որոնք հետագայում զգալի զարգացում են ապրել առանձին հնդեվրոպական լեզուներում>>:⁴

Եզակի, երկակի և հոգնակի հակադրության երեք եզրերի իմաստները նախալեզվում արտահայտվել են 8 հոլովական ձևերով, որոնք ունեցել են տարբեր վերջավորություններ անբուն և բնավոր հիմքերի համար:

Անբուն հիմքեր

Եզակի	Երկակի	Հոգնակի
Ուրդ. *s,-	*-e, *-l/I	*-es
Կոչ. -	*-e, *-l/I	*-es
Հայց. *-m/m	*-e, *-l/I	*-n-s
Սեռ. *-es/os/s	*-ous?, *-o s?	*-om/o m
Բաց. *-es/os/s, *-ed/od	*bhio ⁻ , *-mo ⁻	*-bh/i/os, *-mos
Տր. *-ei	*bhio ⁻ , *-mo ⁻	*-bh/i/os, *-mos
Գործ. *-e/o, *-bhi/mi	*bhio ⁻ , *-mo ⁻	*-bhis/mis, *-o ⁻ is
Ներգ. *-I	*-ou	*-su

Բնավոր հիմքեր

Եզակի	Երկակի	Հոգնակի
Ուրդ. *-os, /ար./ *-om/չ/	*-e, *-l/I	*-es
Կոչ. - e /ար./ *-om /չ/	*-o, *-oi	*-os/ար./ *-a/չ/
Հայց. *-om	*-o, *-oi	*-o ns/ար./ *-a/չ/
Սեռ. *-es/os/s	*-ous?, *-o s?	*-om/o m
Բաց. *-o ⁻ d	*-bhio ⁻ /m/, *-mo ⁻	*-bh/i/os, *-mos
Տր. *-o ⁻ i	*bhio ⁻ /m/, *-mo ⁻	*-bh/i/os, *-mos
Գործ. *-e/o ⁻ ,	*bio ⁻ m/, *-mo ⁻	*-o ⁻ is
Ներգ. *-ei/oi	*-ou	*-oisu

¹ Շ. Պետրոսյան, Գոյականի թվի կարգը հայերենում, Եր., 1972, էջ 3:
² Տե՛ս Է. Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ, Եր., 1987, էջ 490:
³ Տե՛ս Էդ. Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ, Եր., 1987, էջ 489:
⁴ Գ.Բ. Ջահուկյան, Հայոց լեզվի պատմություն, Ե., 1987, էջ 40:

Չուգադրվող լեզուները չեն պահպանել նախալեզվի՝ թվակարգին բնորոշ եզակի-երկակի-հոգնակի հակադրության եզրերը, նրանք բնորոշվում են եզակի-հոգնակի հակադրությամբ: Եզակի թիվը ցույց է տալիս մեկի և մեկից ավելի քանակության հարաբերության մեջ առաջին եզրը, այսինքն՝ այն, որ խոսքի առարկան մեկն է: Հոգնակին ցույց է տալիս նույն հարաբերության երկրորդ եզրը, այսինքն՝ այն, որ խոսքի առարկան մեկից ավելին է:

Ժամանակակից հայերենում եզակի թիվը որևէ կադապարում չունի, հոգնակին հակադրվում է հոգնակերտ մասնիկների բացակայությամբ, հետևապես թվակազմությունը էապես հոգնակիակազմություն է:¹ Հոգնակին կազմվում է **եր, ներ** համակարգային և **իկ, այք** ոչ համակարգային մասնիկներով, որոնք կցվում են անհնչյունափոխ՝ մաքուր /քաղաք-քաղաքներ/ և հնչյունափոխված՝ ձևավոր /ջուր-ջրեր/ հիմքերին(ի/ը), ու/(ը), -յ, -ն, ի/ա, ի/-): <<Հնչյունափոխությունները այս դեպքում ինքնուրույն իմաստային ծանրաբեռնվածություն չունեն, այլ ավելցուկային միջոցներ են՝ պայմանավորված հնչյունական և պատմական որոշ պայմաններով: Վերջիններս ոչ այլ ինչ են, եթե ոչ թվանիշ հիմքերի կազմիչներ կամ հիմքակազմ տարրեր>>:²

Ձրո վերջավորության և հիմնական վերջավորությունների հակադրությունը նպատակ ունի առաջին հերթին արտահայտելու բովանդակության դիտվածքի միաթվության/եզակիության/ և անմիաթվության/հոգնակիության/ հակադրությունը:

ԻԿ մասնիկով ժամանակակից արևելահայերենում հոգնակի է կազմում միայն **մարդ** բառը և այն բաղադրյալ բառերը, որոնք վերջանում են մարդ բառով: Օր.՝ **մարդ-մարդիկ, տղամարդ-տղամարդիկ**: Ժամանակակից արևմտահայերենում **մարդ** բառի համար կանոնական է համարվում **մարդեր** ձևը, սակայն զուգահեռաբար գործածական է նաև **մարդիկ** տարբերակը:

ԱՅԶ մասնիկով ժամանակակից արևելահայերենում կազմվում է **կին** բառի հոգնակին՝ **կանայք**: Ժամանակակից արևմտահայերենում սրան զուգահեռ գործում է կանոնական **կիներ** ձևը: Երկու գրական լեզուներում գործում են **տիկիններ-տիկնայք, պարոններ-պարոնայք** զուգահեռ տարբերակները:

ԵՐ և **ՆԵՐ** մասնիկների բաշխումը պայմանավորված է վանկաքանակությամբ: Միավանկ բառերը ստանում են **ԵՐ**, բազմավանկ բառերը՝ **ՆԵՐ** մասնիկները: Օր.՝ **ծով-ծովեր**: Ընդհանուր օրինաչափությունից շեղվում են՝

1. գրաբարյան **և** վերջնահնչյուն ունեցող մի շարք միավանկ բառեր՝ **մկներ, ձկներ, դռներ, բեռներ, լեռներ, եզներ, մկներ, գառներ** և այլն: Ի տարբերություն արևելահայերենի՝ <<արևմտահայերենում լեզվական նորմը այս հարցում վերջնական ձևավորում չի ստացել: Մի քանի բառերում /**լեռ, բեռ...**/ պահպանվում է գրաբարյան օրինաչափությունը /**լեռներ, բեռներ...**/, մի քանի բառերում գործում է աշխարհաբարյան օրինաչափությունը, և **և**-ն չի վերականգնվում/հարսեր, նուրեր, ձուկեր, մուկեր, ծունկեր, մատեր/, մնացած բառերում հոգնակին անկայուն է, հանդես են գալիս զուգաձևություններ /**դուռեր-դռեր-դռներ...**/:³

2. **ռուս** բառը, որի հոգնակին արևելահայերենում կազմվում է **ներ**-ով՝ կապված բառի բարբառային երկվանկ արտասանության հետ՝ **ռուսներ**: Արևմտահայերենում այս բառն ունի կանոնական հոգնակի՝ **ռուսեր**:

3. այն բաղադրյալ բառերը, որոնցում միավանկ վերջնաբաղադրիչը ունի գոյականական իմաստ և պահպանում է իր անկախ գործածության իմաստը՝ **ձեռագրեր, առանձնատներ, միջակետեր, նստացույցեր** և այլն: Այս կանոնը գործում է նաև արևմտահայերենում՝ **գարեջուր-գարեջուրեր-գարեջրեր, ստացագիր-ստացագիրեր-ստացագրեր, բառգիրք-բառգիրքեր-բառգրքեր**:

4. մեկուկես վանկանի այն բառերը, որոնցում գաղտնավանկով է վերջին վանկը՝ **կայսր-կայսրեր, դուստր-դուստրեր, սանր-սանրեր** և այլն:

Հոգնակի թվի կազմությունը ներկայացնող լեզվական նորմը ժամանակակից գրական հայերենում կարելի է ներկայացնել հետևյալ աղյուսակով ⁴

Վերջավորություններ	Վերջավորությունների ընտրության պայմանները
-եր	1. միավանկ հիմքերի դեպքում (հանած իկ-ի և այք-ի տակ նշված հիմքերը) 2. այն բարդությունների դեպքում, որոնց վերջին բաղադրիչը միավանկ է, և նրա իմաստը հակադրվում է ամբողջ բարդության իմաստին, ինչպես սեռը՝ տեսակին
-ներ	բազմավանկ հիմքերի դեպքում /հանած նախորդի երկրորդ պայմանով որոշվող հիմքերը/
-իկ	<i>մարդ</i> հիմքի և նրանով վերջացող բարդ հիմքերի դեպքում
-այք	<i>կին</i> հիմքի և նրանով վերջացող բարդ հիմքերի դեպքում

Ի տարբերություն ժամանակակից հայերենի, որտեղ հոլովակազմ և հոգնակիակազմ հիմքերը տարբեր են և գոյականի թվակարգն արտահայտվում է մենիմաստ թեքությունների միջոցով, ժամանակակից ռուսերենը, պահպանելով նախալեզվի թեքական կառուցատիպը, թվի, սեռի և հոլովի քերականական կարգերն արտահայտում

¹Տե՛ս Հ. Պետրոսյան, Հայերենագիտական բառարան, Եր., 1987, էջ 229:

²Գ. Ջահուկյան, Լեզվի զարգացումը և կառուցվածքը, Եր., 1969, էջ 142:

³Ն. Մաքաչետոյան, Արևմտահայերենի դասագիրք, Եր., 2006, էջ 121:

⁴Գ. Ջահուկյան, Լեզվի զարգացումը և կառուցվածքը, Եր., 1969, էջ 146:

է համադրական թեքությունը՝ միննույն հիմքից: Եզակի և հոգնակի հակադրության երկու եզրերի իմաստներն արտահայտվում են վեց հոլովական ձևերով, որոնք իրենց մեջ համատեղում են նաև սեռի, թվի քերականական իմաստները: Համադրական թեքությունը, որոնք տարբերակվում են ըստ հոլովման տիպերի, ինչպես եզակի և հոգնակի ուղղականում, այնպես էլ բոլոր թեք հոլովներում արտահայտվում են տարբեր թեքություններով: Ներկայացնենք դրանք ըստ առանձին տիպերի:

1-ին տիպի հոլովման պատկանում են **а, я** վերջավորություն ունեցող իգական և արական սեռի գոյականները:

Օր.

И. п.	книга	книги	папа	папы
Р. п.	кни́ги	книг	па́пы	пап
Д. П.	кни́ге	книга́м	па́пе	па́пам
В. П.	кни́гу	книги́	па́пу	пап
Т. П.	кни́гой	книга́ми	па́пой	па́мами
П. П.	/о/ кни́ге/	о/ книга́х	/о/ па́пе	/о/ па́пах

2-րդ տիպի հոլովման են պատկանում վերջավորություն չունեցող արական սեռի գոյականները և **о, е** վերջավորություն ունեցող չեզոք սեռի գոյականները՝

И. п.	дом	дома́	край	края́	мо́ре	моря́	село	се́ла
Р. п.	до́ма	домо́в	края	краев	мо́ря	море́й	села́	селов
Д. П.	дому́	дома́м	краю́	края́м	мо́рю	моря́м	селу́	села́м
В. П.	дом	дома́	край	края́	мо́ре	моря́	село́	се́ла
Т. П.	до́мом	дома́ми	краем	края́ми	мо́рем	моря́ми	село́м	се́лами
П. П.	/о/ доме́	/о/ дома́х	/о/ крае́	/о/ края́х	/о/ мо́ре	/о/ моря́х	/о/ селе́	/о/ се́лах

3-րդ տիպի հոլովման են պատկանում վերջավորություն չունեցող իգական սեռի գոյականները՝

И. п.	ночь	но́чи
Р. п.	но́чи	ночей
Д. п.	ночи	ноча́м
В. п.	ночь	но́чи
Т. п.	но́чью	ноча́ми
П. п.	/о/ но́чи	о/ но́чах

Ժամանակակից ռուսերենում համադրական թեքությունով եզակի-հոգնակի հակադրությունը, այսպիսով, դրսևորվում է կա՛մ բառի վերջին դրանց կցումով /океан-океаны, плащ-плащи/, կա՛մ հնչյունական հերթազարկությամբ **а/и** книга-книги, **а/ы** страна-страны, **о/а** - село-села, **о/я** - дерево-деревя , **е/я** - блюдо-блюда:

Եզակի-հոգնակի հակադրությունը կարող է արտահայտվել նաև շեշտի տեղափոխությամբ, որի դեպքում եզակի սեռականի և հոգնակի ուղղականի հոլովաձևերը իրարից տարբերվում են միայն շեշտով, օր. **страны́-стра́ны, семьи́-се́мьи, ружья́-ру́жья**: Կան բառեր էլ, որոնց եզակի սեռականն ու հոգնակի ուղղականը իրարից չեն տարբերվում ո՛չ հնչյունակազմով, ո՛չ շեշտով: Նման բառերի թվային իմաստների տարբերակումը կատարվում է համատեքստում: Օր. **до́чери-до́чери, но́чи-но́чи** և այլն: Ժամանակակից ռուսերենում կան մի շարք գոյականներ, որոնց մեջ եզակի-հոգնակի հակադրությունը արտահայտվում է միաժամանակ ածանցներով և վերջավորություններով, երբեմն ածանցների հերթազարկությամբ՝ **чудо-чудеса, татарин-татары**:

Իրեն թվակարգի արտահայտման լրացուցիչ միջոց ժամանակակից ռուսերենում համարվում է նաև բաղաձայնների հերթազարկությունը և տարարմատությունը՝ **друг-друзья, ухо-уши, око-очи, ребенок-дети, человек-люди, лесенок-лисыта, гражданин-граждане, армянин-армяне**:¹

Ժամանակակից անգլերենում գոյականների մեծ մասի հոգնակին կազմվում է մասնիկավորմամբ, հոգնակիակազմ հիմքին ավելանում են մենիմաստ-**s/ boy-boys, grief-griefs** և այլն/ կամ-**es** վերջավորությունները: Վերջինի դեպքում բառն ավարտվում է **s, o, z, x, ss, ch, tch, sh** տառերով կամ տառակապակցություններով / **bus-buses, tomato-tomatoes, quiz-quizzes, box-boxes, dress-dresses, bench-benches, brush-brushes** և այլն/:

Ինչպես ժամանակակից հայերենում, այնպես էլ անգլերենում հոգնակիակազմ հիմքերը կարող են լինել անհնչյունափոխ /**desk-desks**/ կամ հնչյունափոխված: Եթե գոյականի հիմքը վերջանում է **y** տառով, որին նախորդում է բաղաձայն, ապա -**es** մասնիկից առաջ հիմքը ենթարկվում է **y/i** հնչյունափոխության, օր. **baby-babies, country-countries, fly-flies, family-families**: Հոգնակիակազմ հիմքը հնչյունափոխության է ենթարկվում նաև **f-**ով կամ **fe-**ով վերջացող մի շարք բառերի դեպքում: Կատարվում է **f/v, fe/v** հերթազարկություն: Այդ բառերն են՝ **calf-calves, half-halves, knife-knives, leaf-leaves, loaf-loaves, life-lives, self-selves, sheaf-sheaves, shelf-shelves, thief-thieves, wife-wives, wolf-wolves, elf-elves**: Hoof, scarf, wharf, handkerchief, dwarf գոյականների հոգնակին արտահայտվում է զուգաձևությամբ՝ **scarf-scarfs-scarves, hoof-hoofs-hooves, wharf-wharfs-wharves, handkerchief-handkerchiefs-**

¹Տե՛սՎալգինա Н. С. И др., Современный русский язык, М., 1987, էջ 164-168:

handkerchieves: **F** –ով կամ **fe**-ով վերջացող մյուս բառերի հոգնակին կազմվում է անհնչյունափոխ հիմքին ավելացնելով **s** մասնիկը, օր. **roof-roofs, grief-griefs, safe-safes, proof-proofs, belief-beliefs, gulf-gulfs, cuff-cuffs:**

Եթե բառը վերջանում է **o**-ով, որին նախորդում է բաղաձայն, հոգնակիում ստանում է **-es** մասնիկը՝ **cargo-cargoes, potato-potatoes, Bravo-Bravoes, Innuendo- Innuendoes** և այլն: Այս ընդհանուր օրինաչափությունից շեղվում են մի շարք տեխնիկական տերմիններ **/Cantos, Coconcertos, Folios /**, օտար լեզուներից փոխառած բառեր **/Commandos, Gringos, kimonos /**, իսկ եթե գոյականը վերջանում է **o** տառով, որին նախորդում է ձայնավոր, կամ եթե **o** տառով վերջացող գոյականը փոխառություն է այլ լեզվից, միայն ստանում է **-s՝ radios, pianos, photos:**

Մի խումբ գոյականների հոգնակին կազմվում է հնչյունական հերթագայությամբ՝ ներքին թեքմամբ՝ **man-men, tooth-teeth, foot-feet, goose-geese, mouse-mice, louse-lice** և այլն:

Անզլերենում կան բառեր, որոնց եզակի և հոգնակի իմաստային հակադրությունը ձևով չի արտահայտվում, և իմաստային տարբերակումը կատարվում է համատեքստում: Այդպիսի գոյականներից են **a sheep-sheep, a deer-deer, a fish-fish, a swine-swine, a means-means, a series-series** և այլն:

Անզլերենում կան մի շարք գոյականներ, որոնց հոգնակին, հակադրվելով եզակիին թե՛ ձևով և թե՛ իր քերականական իմաստով, ստանում է նաև մի նոր բառային իմաստ: Օր. **colour-colours / գույն-գույներ/ և colours/դրոշմակ/**, **part-parts /մաս-մասեր/ և parts /տեղանք, վայր/**, **room-rooms /սենյակ-սենյակներ/ և rooms /բնակարան/** և այլն:

Ժամանակակից անզլերենի հոգնակերտ մասնիկները մենիմաստ են: **-S, -OS, -ES** մասնիկները ունեն հնդեվրոպական ծագում: **-S**-ը, սակայն նախալեզվում եզակիության ցուցիչ էր, այն և՛ հոլովակերտ էր, և՛ թվակերտ: **-OS, -ES** համադրական մասնիկները նախալեզվում հանդես էին գալիս ուղղականում և սեռականում, իսկ ժամանակակից անզլերենում դրանք մենիմաստ մասնիկներ են և արտահայտում են միայն հոգնակիության իմաստ, կցվում ինչպես անհնչյունափոխ, այնպես էլ հնչյունափոխված հիմքերին:

Անզլերենում կան նաև լատիներենից և հունարենից փոխառյալ բառեր, որոնք պահպանել են այդ լեզուներում ունեցած ձևերը: Եզակի և հոգնակի եզրերը հակադրվում են հետևյալ մասնիկներով՝ **-us -i /radius-շառավիղ -radii-շառավիղներ/**, **-us -era** կամ **-ora /genus-տեսակ -genera-տեսակներ/**, **-a --ae /amoeba-ameobae, -um -a /medium—media/**, **-is -es /analysis-analyses/**, **-on- -a /phenomenon-phenomena/**, **-ex, ix—ices /appendix-appendices/** և այլն:¹

Այսպիսով՝ երեք լեզուների ժամանակակից շրջանների գուգադրական ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ գոյականի թվակարգը կարող է արտահայտվել մենիմաստ մասնիկներով /հայերենում, անզլերենում/, բազմիմաստ մասնիկներով /ռուսերենում/, բառավերջում հնչյունական հերթագայությամբ և ներքին թեքմամբ /ռուսերենում, անզլերենում/, շեշտի տեղափոխությամբ և տարարմատությամբ /ռուսերենում/: Հակադրության երկու եզրերի տարբերակման համար որոշ բառերի դեպքում կարևորվում է համատեքստը /ռուսերենում, անզլերենում/, քանի որ իմաստային հակադրությունը չի արտահայտվում ձևային հակադրությամբ:

Օգտագործված գրականություն

1. Է. Աղայան, Լեզվաբանության հիմունքներ, Եր., 1987:
2. Վ. Գրիգորյան, Ժամանակակից անզլերենի գործնական քերականություն, Ստ., 2007:
3. Հ. Պետրոսյան, Գոյականի թվի կարգը հայերենում, Եր., 1972:
4. Հ. Պետրոսյան, Հայերենագիտական բառարան, Եր., 1987:
5. Գ. Ջահուկյան, Լեզվի զարգացումը և կառուցվածքը, Եր., 1969:
6. Ռ. Մաքալետոյան, Արևմտահայերենի դասագիրք, Եր., 2006:
7. Валгина Н. С. И др., Современный русский язык, М., 1987:

¹Տե՛ս Վ. Գրիգորյան, Ժամանակակից անզլերենի գործնական քերականություն, Ստ., 2007, էջ 16-22: